

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) ได้คาดการณ์ไว้ล่วงหน้าว่าแนวโน้มสถานการณ์การท่องเที่ยวโลกตั้งแต่ พ.ศ. 2547 จนถึง พ.ศ. 2563 คาดว่าจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศมากถึง 1,600 ล้านคน โดยการท่องเที่ยวระยะไกลจะมีบทบาทและได้รับความนิยมมากขึ้น ภูมิภาคที่มีแนวโน้มว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม คือ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิก ซึ่งช่วงปี พ.ศ. 2533 - พ.ศ. 2553 มีอัตราการเติบโตร้อยละ 6.7 ต่อปี ประเทศที่นักท่องเที่ยวนิยมไปเยือน คือ จีน ฮองกง ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ โดยกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นจุดหมายแห่งใหม่ของนักท่องเที่ยวและมีแนวโน้มเติบโตสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2547, หน้า 4) กลุ่มประเทศอนุภาคพื้นลุ่มน้ำโขง (Greater Mekong Sub - Region: GMS) ประกอบด้วย สาธารณรัฐประชาชนจีน (มณฑลยูนนาน) สหภาพเมียนมาร์ ราชอาณาจักรไทย ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีประชากรรวมกันประมาณ 240 ล้านคน มีอัตลักษณ์ทางสังคม และวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศอนุภาคพื้นลุ่มน้ำโขงมากขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2535 กลุ่มประเทศอนุภาคพื้นลุ่มน้ำโขงทั้ง 6 ประเทศ ได้รับความช่วยเหลือจากธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) ให้เข้าสู่โครงการความร่วมมือด้านเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศอนุภาคพื้นลุ่มน้ำโขง เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาสาธารณูปโภค รองรับการเดินทางและส่งเสริมการเคลื่อนย้ายอย่างอิสระของสินค้า และประชาชนในกลุ่มประเทศอนุภาคพื้นลุ่มน้ำโขงให้เกิดการยอมรับในระหว่างประเทศว่าเป็นพื้นที่ที่มีการเติบโตทางสังคมและเศรษฐกิจ อันเป็นที่มาของการกำหนด “แนวเขตเศรษฐกิจ” (Economic Corridors) เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศด้านสินค้าและบริการ เงิน คน ข่าวดสาร และจะเป็นกลไกส่งเสริมการค้าชายแดน โดยเฉพาะเขตแนวเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East - West Economic Corridors: EWEC) ที่พาดผ่านพื้นที่ของเมียนมาร์ ไทย ลาว และเวียดนาม ตัวอย่างกลไกของ EWEC ที่ช่วยเร่งความร่วมมือในการพัฒนาใน GMS ที่เห็นได้ชัดเจน คือ การสร้างทางหลวง หมายเลข 9 (จังหวัดสะหวันนะเขต สปป.ลาว) เป็นเครือข่ายถนนเชื่อมเมียนมาร์กับเวียดนาม โดยผ่านไทยและลาว ความยาว 1,450 กิโลเมตร โดยเริ่มจากเมืองมะละแหม่ง (Mawlamyint) ในสหภาพเมียนมาร์ ผ่านพรมแดนอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากนั้นผ่านตามแนวเส้นทางจังหวัดพิจิตร โลก จังหวัดขอนแก่น

และผ่านพรมแดนไทย - ลาว ที่จังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดสະหวันนะเขต (Savanakhet) ในเขต
ของลาว ระยะทางกว่า 200 กิโลเมตรจากพรมแดน

เมื่อปี พ.ศ. 2005 ได้มีการปรับปรุงสาธารณูปโภคที่สอดคล้องกับการวางแผนด้านการคมนาคม
ตามแนวเขตเศรษฐกิจในส่วนของประเทศไทยไป สปป.ลาว และเวียดนามโดยมีการก่อสร้าง
สะพานข้ามแม่น้ำโขงเชื่อมจังหวัดมุกดาหารกับจังหวัดสະหวันนะเขต โดยการช่วยเหลือของรัฐบาล
ญี่ปุ่น ซึ่งเป็นการส่งเสริมการคมนาคมข้ามเขตแดนอีกแห่งหนึ่งในระหว่าง 3 ประเทศ ที่อยู่ในแนว
เขตเศรษฐกิจเดียวกันทำให้เกิดเส้นทางทางท่องเที่ยวที่อุดมไปด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวมากมาย

จากความสำเร็จทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งของประเทศลาวซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศ
เพื่อนบ้านที่กำลังพัฒนาถึง 4 ประเทศ ได้แก่ สหภาพเมียนมาร์ ราชอาณาจักรกัมพูชา ราชอาณาจักร
ไทย และเวียดนาม รัฐบาลทุกประเทศได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในประเทศ
ของตนเองมากขึ้นรัฐบาลลาวและรัฐบาลประเทศเพื่อนบ้านได้พยายามผลักดันให้เกิดความร่วมมือ
ในด้านการค้าและการลงทุนมีนโยบายส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว นำมาซึ่งสันติภาพ
และการเติบโตทางเศรษฐกิจ

ในแง่ของการท่องเที่ยวในแนวเขตเศรษฐกิจจะเป็นผลดีต่อการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มา
ชมธรรมชาติและวัฒนธรรมที่หายาก ซึ่งมีอยู่อย่างมากมายในประเทศลาว และแหล่งท่องเที่ยวใน
จังหวัดต่าง ๆ ตามแนวแม่น้ำโขงมีศักยภาพสูง ทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เทศกาล
งานประเพณีและวิถีชีวิตชาติพันธุ์ ล้วนเป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาชื่นชมสุนทรียภาพจากสิ่ง
เหล่านี้ หากมีการส่งเสริมให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศอนุภาคน้ำโขงก็จะเป็น
อีกแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมศักยภาพของการท่องเที่ยวให้เติบโตและเข้มแข็งสามารถแข่งขันใน
ระดับสากลได้ เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญต่อการ
เติบโตทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศลาว เพราะทำรายได้เข้าสู่ประเทศปี ค.ศ. 2010 จำนวน
381 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และยังเป็นกลไกที่กระตุ้นให้เกิดการผลิตและการจ้างงานในธุรกิจที่เกี่ยวข้อง
รวมทั้งยังช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมซึ่งเป็นอัตลักษณ์ทางสังคมให้เป็นที่รู้จักในภูมิภาคอีกด้วย ซึ่งทั้ง
ลาวและไทย ต่างอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยว อาทิ เมืองหลวงพระบาง ดินแดนมรดก
โลกอันล้ำค่าของ สปป.ลาว ที่เต็มไปด้วยเสน่ห์มนต์ขลังและรอคอยรับการมาเยือนของ
นักท่องเที่ยว สำหรับประเทศไทยก็มีเมืองมรดกโลกอยุธยาและสุโขทัย ทั้งนี้ยังไม่กล่าวถึงทรัพยากร
การท่องเที่ยวอีกมากมายที่อยู่ในจังหวัดอื่น ๆ ทั้งของสปป. ลาว และ ไทย ที่มีพรมแดนติดต่อกับ
ประเทศเพื่อนบ้าน และมีการเปิดจุดผ่านแดนถาวรหรือด่านสากล ซึ่งจะเป็นพื้นที่ที่สมควรให้
ความสำคัญเป็นพิเศษเพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนารองรับการเติบโตในฐานะ “เมืองท่องเที่ยว
ชายแดน”

จังหวัดสะหวันนะเขต เป็นจังหวัดชายแดนมีอาณาเขต ติดต่อกับเวียดนาม และจังหวัดมุกดาหาร ประเทศไทย โดยมีแม่น้ำโขงเป็นพรมแดนธรรมชาติแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศลาว และไทย เมืองโกสอนพมวิหารเป็นเมืองหลักของจังหวัดสะหวันนะเขต ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง ซึ่งตรงกับที่ตั้งของจังหวัดมุกดาหาร ประเทศไทย จังหวัดสะหวันนะเขตเป็นจังหวัดที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นเป็นอันดับ 2 ของ สปป.ลาว รองจากนครหลวงเวียงจันทน์ หลังจากมีการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย - ลาว ข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 (มุกดาหาร - สะหวันนะเขต) แล้ว เส้นทางนี้จะสามารถผ่านไปยังสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามได้ อาจกล่าวได้ว่าในอนาคตเส้นทางนี้จะเป็นเส้นทางที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ และของภูมิภาค แม้ในอดีตอาจจะมีข้อจำกัดเรื่องการเมืองภายในประเทศและความแตกต่างทางการเมืองการปกครอง ประกอบกับมีแม่น้ำโขงเป็นอุปสรรคทางธรรมชาติที่สำคัญทำให้การสัญจรไปมาไม่สะดวก จึงต้องอาศัยการคมนาคมทางน้ำเป็นสำคัญซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศ ไม่เติบโตเท่าที่ควร

จากสภาพพิเศษสภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสะหวันนะเขตมีเส้นทางผ่านเหนือ-ใต้ ตะวันออก-ตะวันตก เป็นจุดสนใจในการลงทุน และการท่องเที่ยวในภูมิภาคอินโดจีน เนื่องจากการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย - ลาวข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 (มุกดาหาร - สะหวันนะเขต) จะส่งผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวของจังหวัดสะหวันนะเขต และด้านชายแดนไทย - ลาวประกอบกับนโยบายการร่วมมือกับต่างประเทศของ สปป.ลาว และการเมืองภายในประเทศลาวที่มีความมั่นคงมาก รวมทั้งมีทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางประวัติศาสตร์ สังคมวัฒนธรรมและธรรมชาติที่บริสุทธิ์มาก จึงเป็นเหตุผลที่น่าจะคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่าในอนาคตอีกไม่นาน จังหวัดสะหวันนะเขตจะกลายเป็น “เมืองท่องเที่ยวชายแดน” จากสาเหตุดังที่ได้กล่าวมาแล้วจึงจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาความพร้อมเพื่อรองรับความเจริญทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการท่องเที่ยวที่จะขยายตัวขึ้นอย่างแปรผันตาม อันจะเป็นพลังสำคัญขับเคลื่อนให้ประเทศลาวสามารถเดินทางไปสู่เป้าหมายการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย - ลาวข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 (มุกดาหาร - สะหวันนะเขต) จะส่งผลให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวต่อจังหวัด จึงควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดนของจังหวัดสะหวันนะเขตให้เป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ แนวโน้ม โอกาส ปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดนของจังหวัดสะหวันนะเขต

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดนที่สอดคล้องกับการพัฒนาจังหวัด
3. เพื่อศึกษาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นหลังการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย - ลาวข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 (มุกดาหาร-สะหวันนะเขต)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

เมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการกระทำตามวัตถุประสงค์มาสรุปแล้ว ผลของการศึกษาวิจัยจะเป็นประโยชน์ มีดังนี้คือ

1. ได้ทราบถึงสภาพพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ และข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดสะหวันนะเขต
2. ได้ทราบความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์บุคลากรภาครัฐ ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และประชาชนที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดนของจังหวัดสะหวันนะเขต
3. เพื่อนำเอาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดสะหวันนะเขต เสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด โดยเฉพาะเรื่องของการท่องเที่ยวชายแดน ซึ่งคาดว่าในอนาคตอันใกล้นี้การท่องเที่ยวชายแดนของจังหวัดสะหวันนะเขตจะขยายตัวมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - 1.1 ศึกษาข้อมูลทั่วไป สภาพสังคม วัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสะหวันนะเขต รวมทั้งความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคมระหว่างประเทศที่ส่งผลต่อการเดินทางมาเยือนจังหวัดสะหวันนะเขต
 - 1.2 ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดนของจังหวัดสะหวันนะเขต ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบ และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวชายแดนที่สอดคล้องกับการพัฒนา จังหวัดสะหวันนะเขตในอนาคต
2. ขอบเขตด้านประชากร

ผู้ให้ข้อมูลการวิจัยนี้ ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสะหวันนะเขต ผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ประชาชน และนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในจังหวัดสะหวันนะเขต
3. ขอบเขตด้านสถานที่

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทำการศึกษาในพื้นที่จังหวัดสะหวันนะเขต โดยเฉพาะแหล่ง

3. ขอบเขตด้านสถานที่

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทำการศึกษาในพื้นที่จังหวัดสระหว้านะเขต โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญต่าง ๆ ตามตัวเมืองโกสอนพมวิหาร และแหล่งท่องเที่ยวสำคัญต่าง ๆ ทั้งที่แหล่งท่องเที่ยวอยู่ภายในเมืองและนอกตัวเมือง

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา และเครื่องมือ

เนื่องจากการศึกษานี้มีระยะเวลาจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจึงใช้เวลาเพียง 3 เดือน ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย แผนที่ สมุดบันทึก และกล้องถ่ายรูป

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาการท่องเที่ยว หมายถึง การวางแผนในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงการท่องเที่ยวไปในทิศทางที่ดีกว่าเดิม
2. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวธรรมชาติที่ครอบคลุมถึงสาระด้านการศึกษา การเข้าใจธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และการมีการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืน คำว่าธรรมชาติสิ่งแวดล้อมยังครอบคลุมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นด้วย ส่วนคำว่าการรักษา ระบบนิเวศให้ยั่งยืน หมายถึง การปันผลประโยชน์ต่าง ๆ กลับสู่ชุมชนท้องถิ่น โดยให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ
3. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าที่สุด ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม สามารถรักษาทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ระบบนิเวศ การดำรงชีวิต เอกลักษณ์ของชาติให้ยืนนาน มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ โดยให้การท่องเที่ยวมุ่งหารายได้ทางเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันให้การท่องเที่ยวช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป
4. การท่องเที่ยวชายแดน หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของจังหวัดสระหว้านะเขต รวมถึงการเดินทางข้ามพรมแดนไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในจังหวัดสระหว้านะเขต สปป.ลาว ของนักท่องเที่ยวทั้งชาวลาว และชาวต่างประเทศ
5. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดน หมายถึง แนวทางการบริหารและจัดการด้านต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวของจังหวัดสระหว้านะเขต ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นและเอื้อต่อการเดินทางข้ามไปมาของนักท่องเที่ยวบริเวณชายแดนระหว่างจังหวัดมุกดาหารของประเทศไทยกับจังหวัดสระหว้านะเขตของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

การเดินทางหาความเพิดเพลินจากการขึ้นชมบรรยากาศ เลือกซื้อสินค้าของที่ระลึกต่าง ๆ แต่มิใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้ โดยมีการค้างคืนอย่างน้อย 1 คืน

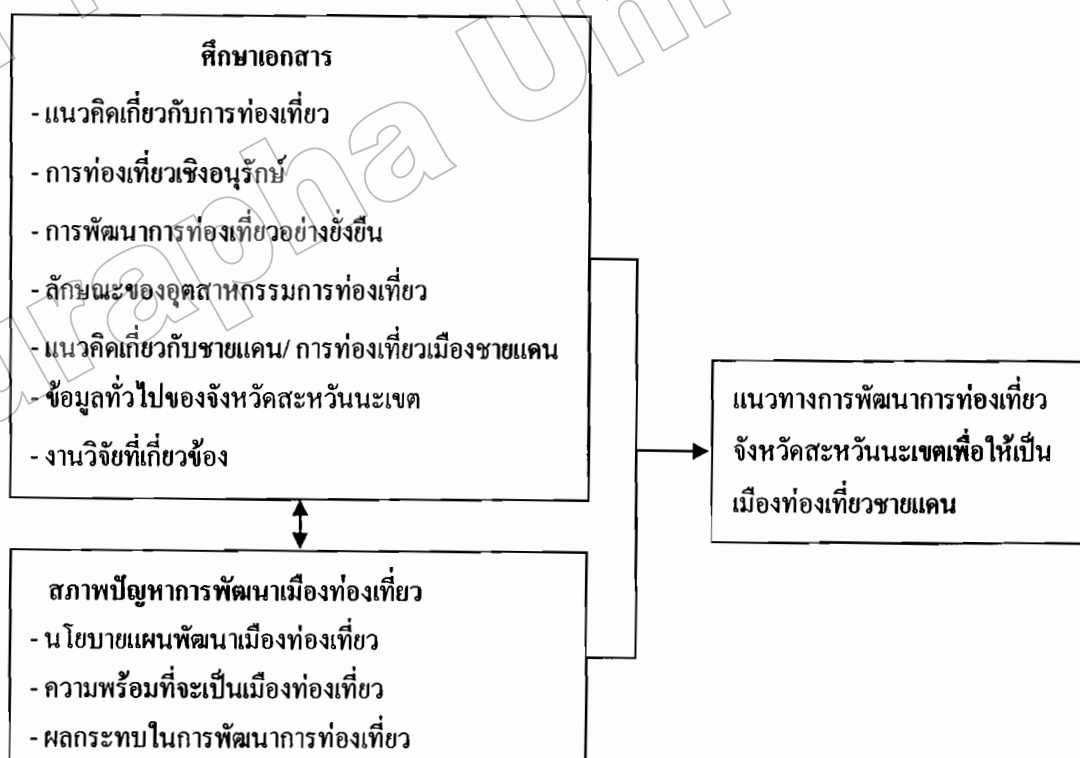
7. ผู้มาเยือน หมายถึง ผู้ที่ไม่มีภูมิลำเนาที่พักรถในจังหวัดสระหวั่นนะเขต แต่เดินทางมาในจังหวัด สระหวั่นนะเขตเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง และมีการใช้จ่ายเกิดขึ้น

8. นักทัศนจร หมายถึง ผู้ที่เดินทางมาชมบรรยากาศและทัศนียภาพต่าง ๆ เพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดสระหวั่นนะเขต โดยเดินทางไปเข้าเย็นกลับโดยไม่มีการค้างคืน

9. จังหวัดสระหวั่นนะเขต หมายถึง สถานที่ที่ผู้วิจัยทำการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชายแดน เป็นจังหวัดหนึ่งที่ตั้งอยู่ภาคกลางตอนใต้ของสปป.ลาว อยู่ตรงกับจังหวัดมุกดาหาร ของประเทศไทย

กรอบแนวคิดในการศึกษา

การศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาวเพื่อเมืองท่องเที่ยวชายแดนกรณีศึกษาเมืองโกสอนพมวิหาร จังหวัดสระหวั่นนะเขต ผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา